

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ

GUATEMALA CUMHURİYETİ
ÜLKE RAPORU

Hazırlayan: Araş. Gör. Ceren Karaca

KASIM 2013
ANKARA

1. Genel Bilgiler

Resmi Adı	:Guatemala Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	:Anayasal Demokratik Cumhuriyet
Başkan	: Otto Pérez Molina
Bağımsızlık	: 15 de septiembre de 1821
Cumhuriyet	: 11 de octubre de 1825
Resmi Dil	:İspanyolca (Konuşulan Diller: Maya dilleri, xinca, garifuna)
Din	: % 51.3 Katolik, %36.7 Protestan, %9.1 Ateist, %0.4 Maya, Diğer % 3.4.

Başkenti	: Guatemala
En Büyük Şehir	: Guatemala
Konumu	: Orta Amerika
Sınır Komşuları	: Doğuda Belize ve Honduras, Kuzeyde Meksika, Güneybatıda El Salvador
Yüzölçümü	:108.889 km ²
Para Birimi	:Quetzal (GTQ)
İşsizlik Oranı	:% 4.1 (2011)
Türkiye ile Saat Farkı	: +8
Nüfus	:15.500.000
Nüfus Yoğunluğu	: km ² başına 135 kişi
Nüfus Artış Oranı:	%1.91
Ortalama Yaşam Süresi:	71,46
Başkent Nüfusu	: 1.149.107
Okuma Yazma Oranı:	%75,9
Etnik Yapı	: %45 Melez, %40 Yerli, %15 Avrupa kökenli
GSMH (ABD Doları)	:79.97 milyar
Kişi Başına Düşen	
Milli Gelir	: 3.218 Dolar
Telefon Kodu	: +502

2. Tarih:

Guatemala adı yazılı olarak ilk defa Pedro de Alvarado'nun 1524 yılında Hernán Cortés'e yazdığı mektuplarda görülmüştür. Alvarado söz konusu mektubunda Utatlán'dan yola çıktığını ve iki gün sonra Guatemala'ya ulaştığını yazmıştır. Aynı şekilde, Hernán Cortez

de Kral V. Carlos'a yazdığı mektupta Guatemala'dan bahsetmiştir. Bu mektuplarda Guatemala adı aynı şekilde yazılmaktadır ve Náhuatl dili kökenli bol ağaçlı yer anlamına gelen *Quauhtemalan* kelimesinin İspanyolcaştırılmış halidir.

Guatemala pek çok değişik tarihsel dönemden geçmiştir. Bölgeye ilk yerleşenler mayalar olmuştur. Ardından İspanyol fethi döneminde yağmalanmış ve 19. Yüzyılda diğer Orta Amerika ülkeleri gibi bağımsızlığını kazanmıştır. Orta Amerika Federasyonuna dâhil olan Guatemala, muhafazakârlar ve liberaller arasındaki çatışmalar yüzünden Federasyondan ayrılmak zorunda kalmıştır. Ancak bu ayrılığa rağmen iki grup arasındaki çatışmalar 19. Yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir.

Kolomb öncesi dönem

Petén'in aşağı bölgesi ve Yucatán Yarımadası maya medeniyetinin merkeziydi. Tikal'de bulunan ilk maya anıtı M.S. 292 yılına aittir. Maya anıtları o dönem toplumunun yapısını ve yöneticilerin özelliklerini yansıttıklarından önemlidirler.

Maya halkında sosyal sınıflar üçe ayrılmaktaydı: din adamları ve yöneticilerden oluşan yüksek tabaka, tüccar ve zanaatkârlardan oluşan orta tabaka ve köylülerden oluşan alt tabaka. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

Günümüzde mayalar, Guatemala, Yucatan, Batı Honduras ve doğu Meksika'da kapalı bir şekilde yaşamlarına devam etmektedirler. Kolomb öncesi dönemde de mayalar diğer topluluklarla yakın ilişkilere sahip değildi. Bu kapalılık mayaların radikal değişikliklere uğramamasına neden oldu. Ayrıca topraklarını genişletme ya da göç etme gibi arzuları da olmayan mayalar neredeyse hep aynı coğrafyada kalmışlardır. Bu sayede de günümüze kadar varlıklarını ve kültürlerini yaşatabilmişlerdir. (Krickeberg, 1998: 119)

Orta Amerika bölgesinin ilk yerleşik halkı olan mayalar, karmaşık bir hiyeroglif yazı ve matematiksel numaralama dizgesi bulmuş, kendi tarihlerini akordeon biçimli kitaplara yazmış, astronomik gözlemlerde kendilerini geliştirmiş, bunun sonucu olarak bir güneş takvimi oluşturmuşlardır. Bütün bu gelişmelerin yanı sıra el işçiliğine önem vermiş, taş heykelticiliği ve duvarcılıkta ustalaşmışlardır. (Harris, 1994: 134) Kendilerine has bir mimari geliştiren mayalarda, özellikle piramit şeklindeki tapınaklar büyük önem taşımaktaydı. Maya

sarayları ise, yönetici sınıf için konut olarak değil, kutsal amaçlarla ya bir tapınak deposu ya da rahipler için konut olarak kullanılmaktaydı. (Krickeberg, 1998: 123)

1441 yılından İspanyol kâşiflerin bölgeye gelişine kadar, mayalar küçük gruplar halinde birbiriyle savaştıkları bir karışıklık dönemi yaşamaktaydılar. Bölge 1523 yılında İspanyol Fatih Pedro de Alvarado tarafından fethedilmiştir.

Sömürge Dönemi

İspanyol sömürgeciler, 1517 yılından itibaren Yucatan'a saldırmaya başlamışlar ancak mayaların direnişiyle karşılaşmışlardır. Ertesi yıl, yeniden bölgeye saldırmışlar ancak mayalar yine İspanyolların bölgeye girmesine izin vermemişlerdir. 1519 yılında Tabasco'da meydana gelen çatışmada mayaların 70 İspanyol sömürgeciyi yaralamasıyla son bulmuştur. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

1523 yılında Pedro de Alvarado komutasında Meksika'dan Guatemala'nın batısından bölgeye giren İspanyol sömürgeciler *Quiche* yerlilerine karşı *Kaqchikele* yerlileri ile ittifak kurmuş ve ilk yerleşim alanlarını 25 Temmuz 1524'te *Kaqchikele* yerlilerinin başkenti olan *Iximché* yakınlarında kurmuşlardır. Santiago de Guatemala adını verdikleri şehir, tamamı sömürgeleştirilmiş Orta Amerika'nın merkezi durumundaydı.

1527'de, sürekli devam eden yerli saldırıları yüzünden Almolonga Vadisi'ne taşınan başkent, 1541 yılında, Agua Volkanı'ndan kaynaklanan bir toprak kayması sonucunda içinde yaşayanlarla birlikte göçük altında kalmıştır. Bu durum, başkent, günümüzde Antigua Guatemala olarak bilinen bölgeye taşınmasına neden olmuştur.

İspanyol istilasını Amerika tarihindeki en uzun ve dokunaklı felaketler biri olarak kabul edilmektedir. Batı kültürünün yerli halka kabul ettirilmesi sürecinde bu halkın toplumsal yaşamları ve kaynakları yok edilmiştir.

Doğal kaynaklar ve madenler bakımından son derece zengin olan bölgede, İspanyollar ilk olarak, şeker kamışı, kakao, çivit ağacı yetiştirerek tarım ürünlerini sömürmeye başlamışlardır. İspanyol sömürgeciler kendi dinlerini, dillerini, sanat ve mimari anlayışlarını bölgeye yerleştirmeye başlamışlardır. Santiago de Guatemala şehri, mimaride, resim ve müzikte İspanyol tarzını yansıtırken, toplumsal hayatta ise dini bayramlar ve anma günleri halkın yaşamının önemli bir parçası haline gelmiştir.

21 Temmuz 1775'te, arda arda yaşanan iki depremin ardından volkanik patlamalara, sel ve deprem felaketlerine elverişli olan başkent *Antigua Guatemala*'nın, daha güvenli bir yere taşınması kaçınılmaz olmuştur. Böylece, 2 Ocak 1776 yılında resmen kurulmuş olan

başkent Guatemala City, sonraki yıllarda Orta Amerika ve Karayipler'in en önemli ve kalabalık şehirlerinden biri haline gelmiştir.

1812 yılında liberal Kadiz Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle, Guatemala iki eyalete ayrılmıştır: Chiapas, El Salvador, Guatemala ve Honduras topraklarını kapsayan Guatemala eyaleti ile Nikaragua ve Kosta Rica eyaleti.

1492'de 65 milyona yakın bir nüfusa sahip olan Latinamerika'da 150 yıl sonra nüfus 5 milyona kadar düşmüştür. Basit bir hesaplama yılda yaklaşık 400.000 insan öldürülmüştür. Bunlara rağmen mayalar direnişlerine devam etmişlerdir. 1524 yılından 1898 yılına kadar maya bölgesinde köleliğe, dini ve kültürel baskıya tepki olarak 209 ayaklanma ve isyan meydana gelmiştir. Bu ayaklanmalardan en dikkat çekenleri, 1815 yılında Manuel Tot'un ve 1820 yılında Atanasio Tzul'un önderliğinde yapılan ayaklanmalardır. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

Bağımsızlık Dönemi

Orta Amerika'da İspanyol sömürgecilerin yerli halkla yaptıkları evliliklerden doğan çocuklar *criollo* olarak anılmaktaydılar. *Criollolar* İspanya'da doğmamalarına rağmen, İspanyol vatandaşı sayılmakta ve İspanya'da doğanlarla aynı haklara sahiptiler. Ancak *criollolar* şeker kamışı ve kakao ticareti, çivit ve dokuma sanayi sayesinde zenginleşmiş ve Orta Amerika'da bir burjuva sınıfı yaratmışlardır. İspanya dışında başka ülkelerle de ticari ilişkiler kurmayı amaçlayan *criollolar*, askeri ve idari işleri kendileri yürütmek ve Guatemala'nın İspanya'dan ayrılarak bağımsız olmasını istemişlerdir. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

Böylece, 15 Eylül 1821'de Guatemala, Honduras, Chiapas ve El Salvador'dan oluşan Orta Amerika Eyaletleri, İspanya'nın içinde bulunduğu siyasi bunalımdan yararlanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Latin Amerika ülkelerinin birçoğunda olduğu gibi, bağımsızlık hareketi Guatemala'da da burjuva sınıfının tarafından yürütülmüştür ve bu süreç sonrasında Guatemala halkının yaşam koşullarında kökten bir değişiklik olmamıştır. 1821 yılından 1871 yılına kadar iktidarda kalan muhafazakârlar ya da gelenekçiler, sömürge dönemindeki gelenekleri aynen korumuş, kölelik, sömürü ve yoksulluk devam etmiştir.

Orta Amerika Eyaletleri, bağımsızlığın ardından yaşanan kısa süreli siyasi belirsizliğin de etkisiyle, 5 Ocak 1822'de, ABD'nin yayımladığı politikası karşısında durabilmek amacıyla Meksika'ya bağlanmışlardır. Bir yıl sonra, 1823 yılında Guatemala ve Chiapas dışındaki diğer eyaletler Meksika'dan ayrılarak yeniden bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Temmuz 1823'te Orta Amerika Birleşik Eyaletleri adı altında demokratik, liberal ve reformcu bir anayasaya

dayanan bir devlet kurmuşlardır. 1824'te Federal Anayasa'nın kabul edilerek yürürlüğe girmesiyle, Orta Amerika Birleşik Eyaletleri ifadesi yerine Orta Amerika Federal Cumhuriyeti ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.

1830'da seçimle Federal Cumhuriyet'in başına geçen Francisco Morazán'ın, 1839 yılına kadar süren başkanlığının ardından ülke diktatörlük, iç savaş ve sık sık vuku bulan askeri darbelere sahne olmuştur. Ülkenin muhafazakâr kesimi, ekonomik ve toplumsal anlamda sahip olduğu gücü kaybetmek istemediğinden, 1837'de Federal Cumhuriyete karşı ve birliğin dağılmasına yönelik silahlı bir mücadele başlatmıştır. 1838 yılında Federal Cumhuriyet dağılmış ve Guatemala 1840'lı yıllara kadar devam edecek olan iç savaş dönemine girmiştir.

1844 yılında, Federal Cumhuriyet'e karşı yürütülen silahlı mücadeleye katılmış olan asker ve politikacı Rafael Carrera y Turcio, muhafazakârların, büyük toprak sahiplerinin ve din adamlarının da desteğini alarak, Guatemala'da 1865 yılına kadar sürecek olan baskıcı ve tutucu bir yönetim kurmuştur. Rafael Carrera'nın ölümünden sonra, 30 Haziran 1871'de Justo Barrios ve Miguel García Granados muhafazakâr hükümeti devirerek iktidara geçmişlerdir. Bu silahlı başkaldırı, öncekiler gibi köylülerin ya da yerlilerin haklarını savunmak için yapılmadığından "Liberal Devrim" olarak anılmaktadır. Liberal Devrim, ayaklanmaları önlemek amacıyla Guatemala Ulusal Ordusunun kurulması, Taşınmaz Mallar Sicili, İşçi Tüzüğü gibi düzenlemelerin yanı sıra, güç sahiplerini desteklemiş ve yerli toplulukların topraklarını Katolik Kiliseye devredilmesini sağlamıştır. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

Liberal Devrim'in düzenlemeleri 1944 yılına kadar, Manuel Estrada Cabrera ve Jorge Ubico'nun diktatörlükleri boyunca yürürlükte kalmışlardır. Bu süreçte, hem ekonomik hem de siyasi anlamda Guatemala'da birincil güç haline gelen United Fruit Company-UFC, 1930'lu yıllarda ülkedeki verimli arazinin yüzde 70'ni kontrol etmekteydi.

Hükümet çoğunlukla Orta Amerika'nın en güçlü şirketlerinden biri olan UFC'nin çıkarlarına bağımlı kalmış, ABD'nin de desteğini arkasına alan şirket, demokratik hükümetleri devirebilecek ve onların yerine kukla siyasetçiler getirebilecek güce ulaşmıştır. Şirket, bir yandan yerel ticareti zora sokarken diğer yandan da, tekeline bulundurduğu demiryolu ağıyla rekabete sebep olacağından, karayolu yapımına engel olmaya çalışmıştır.

20 Ekim 1944'te, bir grup muhalif asker, öğrenci, işçi ve liberal öğretim üyesi günlerce süren protestolar ve mücadeleler sonucunda Federico Ponce Vaidés hükümetini devirerek, Ekim Devrimini yapmış ve "Baharın On yılı" olarak anılacak dönemi

başlatmışlardır. Bir süre sonra gerçekleştirilen demokratik başkanlık seçimlerinin ardından, öğretim üyesi ve yazar Dr. Juan José Arévalo Bermejo devlet başkanı seçilmiştir.

Devrimci hükümetler ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal yenilikler getirmişlerdir. Gerek kamu çalışanlarının gerekse özel sektör çalışanlarının tedavilerinin karşılanması amacıyla Sosyal Sigorta Kurumu (IGSS) ve çeşitli hastaneler kurulmuştur. İşçilerin haklarını korumak ve işverenlerin yükümlülüklerini belirlemek amacıyla İş Kanunu yürürlüğe girmiş ve Çalışma Bakanlığı kurulmuştur. Köylülere düşük faizli kredi vermek amacıyla Ulusal Tarım Bankası kurulmuştur. Köylüleri eğitmek için kurslar açılmış, okuma yazma öğretme seferberliği başlatılmıştır. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

Arévalo'nun başlattığı bu reform süreci, Mart 1951'de bir sonraki başkanlık seçimlerini kazanarak başa geçen Jacobo Arbenz Guzmán tarafından devam ettirilmiştir. Haziran 1952'de, Arbenz hükümeti, ülkedeki toprak dağılımındaki eşitsizliği gidermek için, ABD'nin 1862 tarihli "Homestead Act" (İskan Yasası) temel alınarak hazırlanan bir tarım reformunu yasalaştırmıştır. Söz konusu yasa hükümete büyük çiftliklerin ekim yapılmayan bölümlerini kamulaştırma yetkisi vermiştir.

Ekim Devrimi döneminde, karayolları ağı geliştirilmiş, ABD'li bir şirketin kontrolünde olan Barrios Limanıyla rekabet edebilmek için Santo Tomás de Castilla Liman inşa edilmiş, ABD'li şirketlerin elinde olan elektrik üretiminin düşük maliyetle halka iletilmesi için Jurún Marinalá hidroelektrik santrali yapılmıştır. (<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf>)

Ekim Devrimi Guatemala nüfusunun çoğunluğunu oluşturan yoksullaştırılmış köylüler tarafından desteklenmiştir. Ancak büyük toprak sahiplerini, güçlü Amerikan şirketlerini ve Komünizm tehdidinden korkan Katolik Kiliseyi ve ordu içindeki bazı kesimleri rahatsız etmiştir.

27 Haziran 1954'te, Devlet Başkanı Arbenz, CIA tarafından düzenlenen (Operasyon PBSUCCESS) darbeyle başkanlıktan indirilmiş ve başkanlığını Albay Carlos Castillo Armas'ın yaptığı askeri cunta başa getirilmiştir. Darbe hükümeti, Ekim Devrimi sürecinde gerçekleştiren birçok kanunu ve kararnameyi yürürlükten kaldırmıştır. Guatemala İşçi Partisi (Partido Guatemalteco del Trabajo PGT) yasaklanmış, sendika ve işçi liderlerine karşı bir cadı avı başlatılmıştır.

1966'da kabul edilen Anayasa sayesinde parlamenter sisteme geçiş sağlanmıştır. Bu anayasaya göre parlamento halk tarafından seçilen bir kongre ve atamayla belirlenen bir konseyden meydana gelmektedir. 1966'da yapılan demokratik seçimlerde Julio César Méndez

Montenegro başkan seçilmiştir. Her ne kadar başlarda demokratik bir ortam sağlanmış gibi gözükse de kırsal kesimde 1960'da başlayan gerilla hareketi gün geçtikçe daha çok kişiyi saflarına katmıştır. Altmışlı yıllarda doğuda etkili olan isyan, yetmişli ve seksenli yıllarda daha çok batıda, kuzeyde ve başkentte etkili olmuştur.

1970 ve 1982 yılları arası askeri hükümetler ya da askerler tarafından kontrol edilen hükümetler dönemidir Montenegro Hükümeti'nin sona ermesinin ardından, 1 Temmuz 1970 yılında başkan seçilen Arana Osorio, 1954 yılında ABD müdahalesiyle başlayan antikomünist faaliyeti desteklemek ve ülkede yaşanan isyan hareketini durdurmak gerekçesiyle faşist bir yönetim benimsemiştir. Sonraki dönemlerde General Kjell Lauguerud García ve General Romeo Lucas García yönetime gelmişlerdir.

Seksenli yıllarda Fernando Romeo Lucas García (1978- 1982), Efraín Ríos Montt (1982-1983), Óscar Humberto Mejía Victores (1983-1986) hükümetleri dönemlerinde 250.000'den fazla insan ölmüştür. 1.500.000 Maya yerlisi zorla sürülmüş ve 450.000 köylü Meksika'ya sığınmak zorunda kalmıştır.

Ocak 1986'da başkanlığa gelen Vinicio Cerezo, ülkede hüküm süren şiddeti sona erdirmeye öncelik vermiş ve bir hukuk devleti kurmaya çalışmıştır. Cerezo'nun başkan seçilmesiyle birlikte ordunun hükümetteki etkisi giderek azalmış ve ordu iç güvenliği sağlamaya, özellikle de silahlı ayaklanmalara karşı mücadele etmeye yönelmiştir. Cerezo hükümetinin döneminde ekonomide istikrar ve siyasi şiddette gözle görünür bir azalma fark edilmektedir.

Bağımsızlığını kazanmasından beri son derece ağır ekonomik ve siyasi problemlerle mücadele eden ve çeşitli askeri darbeler yaşayan Guatemala, 1988 ve 1989'da iki yeni darbe girişimine daha sahne olmuştur. İç karışıklıkların büyük bir hızla devam ettiği ülkede, 1990 seçimlerinde başkanlığa getirilen Jorge Serrano Elías, ülkedeki yozlaşmaya karşı savaşmak bahanesiyle Parlamenti dağıtmış ve sivil hakları sınırlamaya çalışmıştır. Ancak bu girişimi, Guatemala halkının protestoları, uluslararası baskı ve ordunun karşı koyması sayesinde başarısız olmuştur. Serrano'nun ülkeden kaçmasının ardından, başkanlık dönemini tamamlamak üzere Parlamento tarafından Ramiro de León Carpio başkan seçilmiştir.

21. yüzyılda Guatemala kesintisiz bir biçimde demokratik hükümetler tarafından yönetilmiş, ülkede barış sağlanmış, ekonomi nispeten iyileştirilmiş, Mayalara, bölgedeki diğer etnik gruplara kendi dillerinde eğitim almaları gibi bir takım demokratik haklar tanınmıştır. 2000 yılında, Alfonso Antonio Portillo Cabrera döneminde ABD ile güçlü ilişkiler kurulmuş

ve ülkenin, Orta Amerika ve Batı Yarımküre'deki entegrasyon sürecine katılması sağlanmıştır.

3. Coğrafi Özellikleri:

Orta Amerika'da bulunan Guatemala, doğuda Belize ve Honduras, kuzeyde Meksika, güneybatıda ise El Salvador ile çevrilidir. Doğuda Karayip Denizi'ne ve batıda Büyük Okyanus'a da kıyısı Doğudaki en uç noktadan batıdaki en uç noktaya uzaklık 402 kilometredir. Kuzeydeki en uç noktadan güneydeki en uç noktaya uzaklığı 443 kilometredir.

Guatemala'nın coğrafi yapısı oldukça çeşitlidir ve bu çeşitlilik üç ana grupta kendini göstermektedir; dağlar, kıyı şeridi ve ormanlar. Guatemala fiziki yapısı bakımından genel olarak dağlık bir ülkedir. Ülkenin yaklaşık olarak üçte ikisi dağlarla çevrilidir ve bu dağların 37 tanesi volkaniktir. Ülkenin Büyük Okyanus kıyılarında, genişliği yaklaşık olarak 60 km olan alçak, ovalık bir bölge bulunmaktadır. Bu ovalık kıyı şeridinin doğusunda Meksika'daki sıradağların bir devamı olan Sierra Madre volkanik dağ sırası yer alır. Bölgeye "sonsuz bahar ülkesi" de denmektedir.

Sıcaklık yıl boyunca 20°C civarındadır. Bu volkanik sıradağlar, kuzey-güney istikametinde, Büyük Okyanus kıyılarına paralel olarak uzanmaktadır. Guatemala'nın ve aynı zamanda Orta Amerika'nın en yüksek noktası 4,220 metre yüksekliğe ulaşan Tajumulco volkanik dağıdır. İki doruğu bulunan Tajumulco'nun eski bir yanardağın kalıntıları üzerinde yükseldiği sanılmaktadır. Volkanik sıradağların güney kısımlarına yakın bölgelerde depremler sıklıkla görülmektedir.

Guatemala'nın orta kesimlerinde yüksek yaylalar bulunmaktadır ve kuzeydeki kireçtaşı oluşumlu Petén ovası yağmur ormanları, göl ve gölcükleriyle ülkenin üçte birini kaplamaktadır. Yüksek bölgeler çam ve meşe ormanlarıyla, alçak kesimler ise tropik bitkilerle kaplıdır. Guatemala

ormanlarında tapir, jaguar, puma, armadillo, geyik, maymun; ırmaklarda ve göllerde timsah, manati, yaban ördeği, kumru ve sülün gibi çeşitli hayvanlar yaşamaktadır. Güvercin büyüklüğünde, görkemli tüyleri ve 90 cm uzunluğundaki kuyruğuyla çok ender bir kuş olan ketzal ülkenin ulusal simgesi seçilmiştir.

Sierra Madre volkanik dağ sırasının batı tarafından doğarak Büyük Okyanus'a dökülen pek çok ırmak bulunmaktadır. Guatemala'nın önemli ırmakları olan Usumarinta, Motagua ve Polochic nehirleri ise, yine Sierra Madre dağlarından doğarak Atlas Okyanusu'na dökülürler. Bu nehirlerden Usumarinta, Guatemala ile Meksika sınırının önemli bir bölümünü kat ettikten sonra, Meksika topraklarına geçerek, Atlas Okyanusu'na, Motagua ve Polochic nehirleri ise, ülkenin doğu sahillerinden Honduras Körfezi'ne dökülürler. Ülke topraklarındaki nehirlerden en uzununu 400 km ile Motagua'dır. Büyük Okyanus'a dökülen nehirler ülkenin batı kıyılarında pek çok denizkulaklarının meydana gelmesine sebep olmuştur.

Volkanik dağların sıradağları teşkil ettiği Guatemala'da, pek çok krater gölü mevcuttur. Bu göller arasında, Petén Ovası'nın ortasındaki Petén Gölü, Sierra Madre volkanik dağ sırası üzerindeki Atitlán ve Honduras Körfezi sahil kesimindeki Izabal gölleri en büyükleridir.

Guatemala, Ekvatora yakın olması nedeniyle, sıcak ve nemli bir iklime sahiptir. Sonbahar mevsiminde tayfun ve fırtınalar görülmektedir. İklim yükseltiyeye göre değişmektedir; kıyı 4 kesimlerinde ve Petén'de nemli ve sıcak, nüfusun yoğun olduğu 900-2.400 metre arasındaki yüksek yaylalarda yumuşaktır. Batı bölgelerinde ve diğer alçak bölgelerde senelik sıcaklık ortalaması 25-30°C arasında bulunmaktadır. Ülkenin 1500 metreye kadar yüksekliğe sahip olan bölgelerinde yıllık ortalama 20°C iken, 1500 metreden daha yüksek olan bölgelerde ise 10°C'ye kadar düşmektedir.

Guatemala -özellikle Atlas Okyanusu kıyılarında- bol yağışlı bir ülkedir. Her zaman yağmur şeklinde olan yağışın senelik ortalama miktarı 5000 mm civarındadır. Ülkenin orta kesimleri, sıcaklığı daha düşük ve yağış miktarı daha az olduğu için, tarıma elverişli topraklara sahiptir; dolayısıyla bu kısımlarda nüfusun daha yoğun olduğu görülmektedir.

4. Siyasi ve İdari Yapı

Guatemala Alta Verapaz, Baja Verapaz, Chimaltenango, Chiquimula, El Progreso, Escuintla, Guatemala, Huehuetenango, Izabal, Jalapa, Jutiapa, Peten, Quetzaltenango, Quiche,

Retalhuleu, Sacatepequez, San Marcos, Santa Rosa, Solola, Suchitepequez, Totonicapan, Zacapa'dan oluşan 22 eyalete bölünmüştür. Bu eyaletler merkez, doğu, batı, kuzey ve güney olmak üzere beş bölgede toplanmaktadır.

4 yıllık süre ve bir dönem için seçilen Devlet Başkanı yürütmenin başıdır. Devlet Başkanı aynı zamanda Hükümet Başkanı görevini de yürütmektedir ve Bakanlar Kurulu Devlet Başkanı tarafından atanmaktadır. Yasama 4 yıllık süre için seçilen 158 üyeli Cumhuriyet Kongresi tarafından temsil edilmektedir.

5 yıl görev yapan 5 üyeden oluşan Anayasa Mahkemesi ve 5 yıllık görev için seçilen 13 üyeden oluşan Yüce Divan mevcuttur. Guatemala 2012 yılında Uluslararası Ceza Divanı'na üye olmuştur.

Guatemala'da son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 11 Eylül 2011 tarihinde yapılmış ancak hiçbir aday %50'lik oy oranını aşamamıştır, bu nedenle 6 Kasım 2011 tarihinde yapılan ikinci tur seçimler sonucunda Vatansaver Partisi (PP) adayı emekli General Otto Perez Molina oyların yüzde 53,76'sını alarak Cumhurbaşkanlığına seçilmiş ve 14 Ocak 2012 tarihinde görevini resmen devralmıştır. Aynı tarihten beri Başkan Yardımcılığı görevi Ingrid Roxana BALDETTI ELIAS tarafından yürütülmektedir.

Guatemala'nın Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar; BM, OAS, BCIE, CACM, FAO, G-24, G-77, IADB, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRC, IHO, ILO, IMF, IMO, INTERPOL, IOC, IOM, IPU, ITSO, ITU, ITUC, LAES, MIGA, MINUSTAH, MONUSCO, NAM, OAS, OPANAL, OPCW, PCA, RG, SICA, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIFIL, UNION LATINA, UNITAR, UNMIS, UNOCI, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO, PETROCARIBE girişimi, CAFTA.

5. Ekonomi¹:

Guatemala Orta Amerika'nın nüfus yoğunluğu en fazla ülkesidir. Latin Amerika'nın en fazla ekonomik zorluk çeken 10 ülkesinden biridir. Halkın %80'nin geçim sınırı altında yaşayan ülkede gelir dağılımında büyük bir dengesizlik mevcuttur. Guatemala ekonomisinin temeli tarım ve ormancılığa dayanmaktadır. Ülkedeki volkanik dağların püskürttüğü lavların kapladığı arazi oldukça verimlidir. Yetiştirilen başlıca tarım ürünleri kahve, pirinç, pamuk,

---

¹ Bu bölümdeki veriler, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gt.html> adresinden alınmıştır.

muz, ananas, şeker kamışı, buğday, kakao, fasulye ve tütündür. Ormanlardan sert kereste, kauçuk ve sakız elde edilir.

Petén bölgesindeki yabancı *sapodilla* ağacından (Manilkara zapota ağacı) sakız hammaddesi elde edilmektedir. Ormanlarda değerli bir ağaç olan maun yetişir. Hayvancılık Büyük Okyanus kıyılarında büyükbaş, dağlık bölgelerde ise küçükbaş hayvancılık şeklinde yapılmaktadır. Genel olarak madenlerini teknik yetersizlik sebebiyle gereği gibi değerlendiremeyen ülkede, çinko, kurşun, nikel ve kükürt işletilen madenlerdendir. Ülke sanayisi şeker, tekstil ve giyim, mobilya, kimyasal maddeler, petrol, metaller, kauçuk ve turizme dayanmaktadır. Turizm, son senelerde gelişen ülke ekonomisine büyük katkılarda bulunan bir sektör olmuştur. Guatemala'ya bir yıl içerisinde gelen turist sayısı 500.000'i bulmaktadır.

2012 yılı için toplam ihracatı 10.09 milyar Amerikan Dolarıdır. Ülkenin ana ihraç maddeleri kahve, şeker, petrol, tekstil, muz, meyve, sebze ve kakuledir. Son yıllarda turizm sektörü ve tekstil ihracatında bir gelişme kaydedilmiş, hazır giyim ve geleneksel olmayan tarım ürünleri olan kış sebze ve meyveleriyle kesilmiş çiçek ihracatında artış yaşanmıştır. Tarım ürünleri ekonominin %15'ini ve ihracatın %24'ünü oluşturmaktadır. Gıda işleme ve basit montaj sanayi Orta Amerika ve ABD pazarlarına hitap etmektedir. 2012 yılında Guatemala ihracatının %39.2 ABD'ye, %11.4 El Salvador'a, %6.8 Honduras'a, %5.4 Meksika'ya, %4 Nikaragua'ya yapılmıştır.

Ülkenin ithalat hacmi 2012 yılı için 15.84 milyar ABD Dolarını bulmaktadır. Ana ithalat maddeleri akaryakıt, makine ve taşıt donanımı, inşaat malzemeleri, hububat, gübre, elektrik, madenler, kimyasal ürünler, plastik materyaller ve ürünlerdir.

36 yıl süren iç savaşın 1996 yılında sona ermesiyle, yabancı yatırımların önünü açmıştır. Bu süreçte, Guatemala önemli reformlar yapmış ve makroekonomik istikrar elde etmiştir. Toplam tüketimin %51'i nüfusun %20'sini oluşturan zengin tabakanın elindedir. Guatemala halkının yarısından fazlası, yoksulluk sınırının altında, nüfusun %13'i ise sefalet halinde yaşamaktadır. Özellikle nüfusun %38'ini oluşturan yerliler arasında yoksulluk %73 civarındadır. Beş yaşın altındaki çocukların neredeyse yarısı yetersiz beslenmektedir ve bu oran Dünya'daki en yüksek oranlardan biridir.

ABD'de çalışan Guatemalalı işçilerin ülkelerine gönderdikleri döviz 3,6 milyar ABD doları civarındadır. Guatemala Orta Amerika ülkeleri arasında en çok işçi dövizini alan ülkedir. İşçi gelirleri ülkenin temel girdisi olup, ihracatının yaklaşık üçte ikisine eşittir. ABD

Guatemala'nın en büyük dış ticaret ortağıdır. Guatemala, ihracatının %39'unu ve ithalatının %26'sını ABD ile yapmaktadır.

Guatemala, 2009 yılındaki Küresel Durgunluktan dolayı yabancı yatırım yavaşladığı ve ABD ve diğer Orta Amerika ülkelerinin ithalat talebi azaldığı için ekonomik büyüme azalmıştır. 2010 ile 2012 yılları arasında ekonomi aşama aşama düzelmiştir. Guatemala ekonomisi 2010 yılında %2,2, 2011 yılında ise %3,2 oranında büyüme sağlamıştır. 2011 tahmini enflasyon oranı % 6.2. 2012 yılında tahmini enflasyon oranı % 3.8'tür. Dünya sıralamasında 118. sırada yer almaktadır.

Gelişmiş bir sanayiye sahip olmayan ülkede, mevcut olan sanayi yatırımlarında gıda ağırlık kazanmıştır. Tekstil, şeker, lastik ve konserve fabrikaları mevcut sanayiye meydana getirir. Dış ticaretini özellikle ABD ve Almanya ile yapar. Dışarıdan makine, alet, motorlu taşıtlar ve ilaç ithal eden ülke, kahve, pamuk, muz, şeker, kereste, kauçuk ve sakız ihraç eder.

Ülkede gelişmiş bir karayolu ağı vardır. 3000 km.'si asfalt olmak üzere toplam 13.000 km karayoluna sahiptir. 1300 km.'lik demiryolu ise Büyük Okyanus kıyılarından Karayip (Honduras Körfezi) sahillerine kadar uzanmaktadır. Başlıca limanları Büyük Okyanus kıyısındaki San Jose ile Atlas Okyanusu kıyısındaki Puerto Barrios'tur.

2013 yılının ilk dört ayında Guatemala'ya giren turist sayısı 668,403'tür. 2012 verilerinde bu sayı 628,553'tür. Geçtiğimiz yılın ilk dört ayına oranla %6,3'lük bir artış söz konusudur.

(<http://www.inguat.gob.gt/boletin-estadisticas-turismo-primer-cuatrimestre-2013.pdf>)

6. Guatemala- Türkiye Diplomatik İlişkileri:

Türkiye Cumhuriyeti ile Guatemala arasında, 6 Eylül 2004'te Guatemala City'de imzalanan Vize Muafiyeti anlaşması önemli bir diplomatik adım olmuştur. Ayrıca 2005 yılında Prof.Dr. Hayri ÜLGEN Fahri Konsolos olarak atanmış ve Guatemala Cumhuriyeti Fahri Konsolosluğu 2006'da İstanbul'da açılmıştır.

Türkiye ve Guatemala Dışişleri Bakanlıkları arasında ilk siyasi istişareler 8-10 Haziran 2008 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır. Türkiye ile Guatemala arasında 14 Eylül 2007 tarihinde Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması, 9 Haziran 2008 tarihinde ise Dışişleri Bakanlıkları arasında Siyasi Danışma Mekanizması kurulmasına ilişkin Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. (<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-guatemala-siyasi-iliskileri.tr.mfa>)

Türkiye ile Guatemala arasında 2011 yılında 34,3 milyon ABD Doları düzeyinde olan toplam ticaret hacmi(<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-guatemala-siyasi-iliskileri.tr.mfa>), 2012 yılında 34,75 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. (http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?disticaretdb2=&report=IHT0151.RDF&p_kod=2&p_ulke1=416&p_yil1=2012&p_kod1=1&p_kod2=4&p_dil=1&desformat=html&ENVID=disticaretEnv)

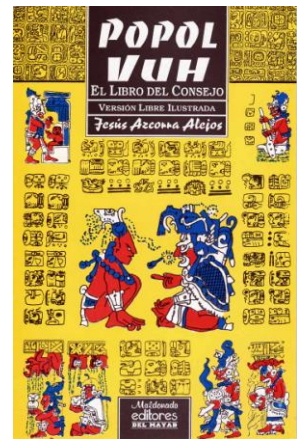
7. Edebiyat:

Sömürge öncesi dönemde maya edebiyatından Popol Vuh ve Rabinal Achí (Rabinal Beyi) günümüze kalan önemli eserler arasında yer almaktadırlar.

Rabinal Achí ya da Tun'un Dansı maya dönemine ait bir tiyatro eseridir. Eserin 13. Yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir. Günümüzde hala Rabinal topluluğu tarafından sahnelenmektedir. 2005 yılında eser UNESCO'nun "Somut Olmayan Sözlü Baş Eserler" listesine eklenmiştir.

(<http://www.revistas.uchile.cl/index.php/RCL/article/viewFile/1443/1331>)

Popol Vuh Efsanesi ise bir dini öğretiler kitabıdır. Efsanenin en eski yazma nüshası din adamı Francisco Ximenez tarafından 18. Yüzyılda bulunmuştur. (Kutlu, 2004: 78) Efsanenin birinci bölümündeki dünyanın yaratılışı anlatısı, gerekse diğer

bazı anlatıları Hıristiyan ve Musevi inanç sistemleriyle koşutluklar göstermektedir. (Kutlu, 2004: 80-83)

Guatemala Edebiyatının dikkat çekici şairlerinden biri 18. yüzyılda Orta Amerika Birliğinin dağılmasının ardından İtalya'ya sürgüne gönderilen Rafael Landívar'dır. Landívar Latince yazdığı *Rusticatio Mexicana* adlı şiirinde Yeni Dünya'nın manzara görünümünü dile getirmiştir.

19. yüzyılda ise José Batres Montúfar manzum taşlamalarından oluşan *Tradiciones de Guatemala* ile ün kazanmıştır. Aynı dönemde siyaset adamı, yergici şair ve *El Cristiano Errante* adlı bir pikaresk romanın yazarı Antonio José de Irisarri'nin yapıtı, Guatemala'da ulusal edebiyatın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. 19. Yüzyılın bir başka dikkat çekici yazarı José Milla y Vidaurre *La hija del adelantado* (1866) isimli tarihsel romanıyla dikkat çekmiştir.

XX. yüzyılın başında Guatemala edebiyatını, şair ve romancı Máximo Soto Hall ile özellikle de kronikleri ve romanlarıyla döneminin en parlak yazarlarından olan Enrique Gómez Carrillon temsil etmiştir. Bir sonraki kuşak, Alberto Velázquez, José Rodríguez Cerna gibi şairler, *El hombre que parecía un caballo* gibi fantastiğe yakın öyküleriyle tanınan Rafael Arévalo Martínez, Carlos Wild Ospina ve sömürgelerde doğmuş Avrupalıların yaşamlarını yansıtan Flavio Herrera gibi sanatçılar yetiştirmiştir.

Guatemala'nın en önemli edebiyatçısı, aynı zamanda hem gerçekçi, hem lirik romanlarıyla evrensel bir ün kazanmış olan Miguel Angel Asturias'tır. Ünlü şair ve denemeci Luis Cardoza y Aragón da bu kuşağın en iyi yazarları arasında yer almaktadır. César Brañas lirik geleneğe bağlı kalırken, Acento dergisi çevresinde toplanan ve önderliğini Raúl Leiva'nın yaptığı "1940 Kuşağı" olarak anılan ve Carlos Illescas, Enrique Juárez Toledo, özellikle de Otto Raúl González'ten oluşan yazarlar topluluğu esinlerini halktan almışlardır.

Günümüzde, Mario Monteforte Toledo, yoğun bir biçimde gerçekçi roman ve öyküleriyle Guatemala edebiyatında önemli bir yer tutmaktadır. Bu güçlü yazarların yanı sıra mizaha kaçan öyküleriyle Augusto Monterroso, gerçekçi José María López Valdizón, denemeci, masalcı ve romancı Arturo Arias da Guatemala Edebiyatının önemli temsilcilerindendir.

KAYNAKÇA

Bonewitz, Ronald (2000). Çev. Canan Eyi. *Maya Mitolojisi, Maya Kehanetleri*. Gün Yayıncılık: İstanbul.

Harris, Marvin (1994). Çev. Doç. Dr. M. Fatih Gümüş. *Yamyamlar ve Krallar Kültürlerin Kökenleri*. İmge Kitabevi: Ankara.

Krickeberg, Walter (2000). Çev. Alev Kırım. *İnka ve Maya Efsaneleri*. Okyanus: İstanbul.

Krickeber, Walter (1998). Çev. Alev Kırım. *Azteklerinin ve Mayaların Dinleri*. Okyanus: İstanbul.

Kutlu, Mehmet Necati (2004). *Tılsımdan İnanca*. Cadde: İstanbul.

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gt.html> 8.11.2013

<http://www.cuc.org.gt/materiales/historiadeguatemala.pdf> 8.11.2013

<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-guatemala-siyasi-iliskileri.tr.mfa> 9.11.2013

<http://www.inguat.gob.gt/boletin-estadisticas-turismo-primer-cuatrimestre-2013.pdf>

9.11.2013.

http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?disticaretb2=&report=IHT0151.RDF&p_kod=2&p_ulke1=416&p_yil=2012&p_kod1=1&p_kod2=4&p_dil=1&desformat=html&ENVID=disticaretEnv 10.11.2013

<http://www.revistas.uchile.cl/index.php/RCL/article/viewFile/1443/1331> 10.11.2013